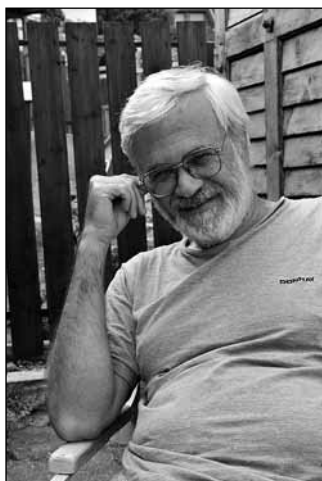

Orosz István

Sári

Orosz István Budapesten született, az ELTE bölcsészkarán szerzett tanári diplomát, majd 1976 és 1985 között parkgondozóként dolgozott. 1981 és 1985 között a szamizdat Beszélő alapító nyomdása. 1988-ban családjával Nagy-Britanniába emigrál, ahonnan 2000-ben települ vissza Magyarországra.

Esszékötetei: *A Westminster-modell*, *A „magyar kérdés”*, *A szellem helye*, *Dokumentumtörténet*. Száműzetésben című interjúkötete szamizdatban jelent meg. Jelenleg Szentendrén él.

A most közreadott öt oldal – részletészlet a szerző *Egy szem eper* című regényéből, amely a rendszerváltás és az azt megelőző évtizedek sorsátörténete.

1

A szeplős óvónőt Sárinak hívták és Péter a fogorvosnál került vele intim ismeretségbe, ahol kiségitő asszisztensként hetente kétszer dolgozott a lány. A foghúzás közben ugyanis Sári olyan odaadó erővel szorította magához Péter fejét, hogy a férfi szinte késleltetni óhajtotta volna az egész procedúrát. Jó szaga volt a lánynak, valami tejes babaszag, amibe enyhén belekeveredett hónaljának kipárolgása is, egyáltalán nem kellemetlenül, Péter csak nyugtatta volna tovább is a fejét az eleven párnák között, de Sári elhátrált a széktől és gyöngéden visszahelyezte Péter tarkóját a fogorvosi szék támlájára. Majd bátorító mosollyal nézett a férfira: – Ugye, hogy ki lehetett bírni? – Péter földagadt pofával bólogatott, s nyilván mosolyogni is próbált, de gyorsan föl hagyott arcizmai rendezésével, csak legyintett. – Igyon pálinkát, ha már kiállt a fájdalomcsillapító hatása – szólt még utána az ajtóból a lány, s mintha valami évődésféle bujkált volna a hangjában. – Az anyád – gondolta Péter –, fogunk mi még együtt pálinkázni.

És lőn. Sári ugyanis, afféle vadóc, paraszti szépség, azonnal hozzáment az első matrózlegényhez, aki végigtáncolta vele az éjszakát a hajóállomás kocsmájában, s az esküvőre Péteréket is meghívták. A falusi kultúrház olajos padlóján azután Péter is hozzásimulhatott Sári arányos idomaihoz, annyiszor, ahányszor jólesett, büntetlenül tánc közben. A lány zavarba ejtő magától értetődőséggel kínálta oda a testét, mintha az érintések semmit sem jelentenének. Ince, a matróz meg elég hamar berúgott ahhoz, hogy ne érdekelje a dolog különösebben. Tánc közben az is kiderült, hogy Sári éppen befejezte az óvónőképző szakközépiskolát és tanulni szeretne még, csak hát most közbejött

ez a házasság – kacarászott zavartan. Péter furcsa többértelműséget látott a lány sötétlő, barnás szemeiben, aki úgy beszélt házasságáról, mint valami fura véletlenről, ami megesett vele, de aki már most, esküvője napján tudja, hogy ennél jóval többre vágyik.

– Nem volna kedvetek megtanulni bridzsezni? – húzta el a mézesmadzsgot Péter Sári orra előtt, miután kiderült, hogy a lány szenvedélyesen szeret játszani. – Á, buta vagyok én ahhoz, azt mondják, nagyon bonyolult – mondta lebiggyedő ajakkal, miközben megszorította Péter vállát. Péter erre igazán belelendült, és fél óra múlva már úgy indultak hazafelé, hogy jövő hétvégére megbeszélték az első bridzspartit. Ince, az újdonsült férj csak bárgyún mosolygva bólogatott.

Péter hamarosan azon kapta magát, alig várja, hogy mehessen Panniért az óvodába. Sári általában délutánonként dolgozott, s ilyenkor cseverészhettek öt-tíz percet, főként persze Panniról, de a közelgő bridzses estéről is. A lány szakasztott mása volt a tíz évvel korábbi Évának, ugyanolyan karcsú, ugyanolyan barna, ugyanolyan kacér, csak hozzá még vadítóan szeplős is! És ráadásul, ragyogó szemekkel itta Péter szavait. Nyilván az idősebb, tapasztalt férfit látta benne, aki diplomás, okos és – szemben a falusiakkal – még nem eresztett sörpocakot. Péter pedig lassan, észrevétlenül kiterjesztette Panni iránti rajongását Sárira is, ami igen könnyen megeshetett, hiszen nap mint nap együtt látta őket, és Panni is ragaszkodott Sárihoz. Ahogy ott öltöztették közösen a kislányt az óvoda asztalán, a kívülálló számára nyilvánvalóan egy családnak látszottak.

Ince meg háromhetes váltásokban hajózott a Dunán, így Sári meglehetősen szabadon bánhatott az idejével, bár egyelőre az anyjánál laktak, s Rozi néni igyekezett kordában tartani a lányát, akiről néhány hét múlva viszont már letagadhatatlanul kiderült, hogy terhes. Ez azután teljesen szabadjára engedte Péter verbális energiáit. Lévén, hogy a lány fizikailag megközelíthetetlen állapotba került – Péter legalábbis így vélte, bár természetesen nem biztos, hogy igaza volt –, így Péter hatalmas energiákkal magyarázott neki mindenféléről, gátlástalanul, könyveket adott neki, kazettákat, és immár órák hosszat is képesek voltak tárgyalni a gyereknevelés szövevényes kérdéseit a Duna-parton sétálgatván, miközben Panni homokvárat épített vagy a sirályokat kergette.

2

Egyszer az óvodából hazafelé menet Panni megállt a sarki Krisztus-keresztnél és megkérdezte: – Apu, ki ez itt?

Péter komoly zavarba jött, legszívesebben meg se hallotta volna a kérdést, de a kislány kérdő, kíváncsi szeme elől nem lehetett kitérni. – Ez itt Jézus Krisztus – kezdett bele halkán, bizonytalanul, de Panni azonnal közbevágott: – És miért van itt? – Péter leült a kerékvető köre a kereszt lábánál. – Azért, mert a keresztények tisztelik és emlékezni akarnak rá. – És mi keresztények vagyunk? – hangzott Panni megsemmisítő kérdése, három lépéses matt. Micsoda kérdés – gondolta Péter –, micsoda kérdés! Kétségbeesetten tekintett föl a keresztre, azután a maga számára is váratlanul a következőt mondta: – Mindenki kereszt-

tény, aki ismeri Krisztus történetét. – Erre aztán Panni már nem kérdezett többet, hanem megnyugodva továbbgrált a hézagosan kövezett úton. Péter még ült ott egypár pillanatig, megdőbbsenve attól, amit mondott, s ami oly nyilvánvalóan ellenkezett a tényekkel, s mégis, valamilyen értelemben oly nyilvánvalóan igaznak tűnt.

Péternek Krisztussal sosem volt semmi baja, csak a bibliával meg a papokkal, az Izsákot fölálodozó Ábrahám történetét oly viszolyogtató átéléssel mesélő Laci bácsival. Templomba tehát nem jártak, sőt, Pannit még meg sem kereszteltették, abból kiindulva, hogy ha majd fölő, eldönti maga, akarja-e ezt a misztikus szertartást vagy sem. Péter határozottan nem hitt a túlvilágban, a föltámadásban, egyetlen, megragadható, valahol trónoló Istenben, közben viszont lépten-nyomon belebotlott a transzcendencia nyilvánvaló jeleibe. Tarkovszkijba, Bahtyinba, az Ararátba, Grünewaldba, a strasbourgi katedrálisba, Bach muzsikájába. És akkor tessék, teljesen váratlanul, mintegy megmagyarázhatatlanul kibukik belőle ez a mondat: – Mindenki keresztény, aki ismeri Krisztus történetét.

Este beállított Aladár azzal, hogy magánszeminárium indul Matyival, a filozófus most jött haza Heidelbergből, nincs állása – őt is kirúgták a Charta-aláírás miatt –, és szívesen beszélne nekik a lakásán Husserl fenomenológiájáról. Róla írta első könyvét – magyarázta Aladár legalább olyan izgatottan, mint amikor az aláírásívet hozta el Péterékhez a lakótelepi lakásba és nem hagyta Pannit aludni. Péter olvasott néhány dolgot Matyitól, az ő írásait is tiltott irodalomként terjesztették, maszatos másolatokon, egyike volt a Nyugaton is ismert magyar 'másként gondolkodóknak', Lukács-tanítvány, de rendesen kiábrándulóban a mesterből meg a marxizmusból, Péter megörült a lehetőségnek. Annál is inkább, mert értelmiségi léte egyre elenyészőbbé soványult a Bank üdülő cseresznyése és rózsaaágysai, illetve a stencilgép tekerése között, jószerivel csupán a Panninak, illetve Sárinak nyújtott magyarázatok alkalmával botlott meghökkentő elméleti problémákba, amint azt a Krisztus-kereszt esete is világosan jelezte.

3

A stencilgép tekerése elképesztően idegesítő és idegölő munkának bizonyult, miután az első oldalak után elfogyott a Roneó festék. A gyatra minőségű magyar festék, amit a szállítóktól kaptak, alig hagyott nyomot a papíron, rengeteg selejtet gyártottak, míg Péter rájött, milyen hígítás mellett lehet nagyjából elfogadható eredményt elérni. Többször előfordult, hogy festékben úszott a dohányzóasztal az utcai szobában és mindenfelé benzingőz terjengett a lakásban, fél óra szellőztetéssel sem lehetett megszabadulni az áruzkodó szagtól, mielőtt Panni hazajött, Péter állandóan attól rettegett, hogy a kislány egyszer megkérdezi: – Apu, mi ez a bűz?

Annával dolgoztak együtt reggel nyolctól délután kettőig, Péter tekert, Anna meg válogatta az összeragadt, selejtes lapokat, néha Éva is beállt, mikor éppen nem kellett tanítania, lassan, nagyon lassan gyűltek a kupacok a manzárd beépített rekeszeiben, miközben Péter észrevétlenül öszülni kezdett. Harminc-

éves korában. Sokáig persze meg se látta a vállig érő hajában föltünedező ezüstös szálakat, de egyszer Sára visongva mutatott rá a fejére: – Hát hiszen te őszülsz! – Péter elhülten vizsgálta magát este a tükörben – a fenébe, tényleg őszülök! A szentségit.

Nagy kínlások árán, de október végére azért elkészült az első szám. Egy egész hétvégén rakták össze hárman, zárt ajtók mögött, a gyerekeket eladták a nagyszülőknek. Hétfőn Péter átment komppal Zsoltihoz a Duna túlsópartjára, hogy elkérje a kocsi, hosszasan töprengett, elárulja-e vajon, hogy mire kell, a végén úgy döntött, talán korai, várjuk meg, hogy reagálnak a hatóságok, felelőtlenség lenne Zsoltiékat mindjárt belekeverni, így is elég nagy kockázatot terhel rájuk. Annyit mondott csak, hogy valami igen fontos és veszélyes dologra kellene a Skoda, két napra, esetleg el is veszhet – nézett talányosan a mokány kőműves szemébe, aki hümmögött, hümmögött, de aztán nem kérdezett semmit, csak előkaparta a zsebéből a slusszkulcsot. – Hát te tudod – dörögte a bajusza alatt –, biztos jó okod van rá, hogy ilyet kérj, de ha nekem elveszik a kocsim, akkor lóttek a melómnak, ezt azért tudjad. – Péter elszégyellte magát, talán még el is pirult, tudta ő nagyon jól, hogy nem lenne szabad ezt kérnie, de hát nem volt más választás, még mindig Zsoltiban bízott meg a legjobban.

4

Éva Bélával megbeszélte a szállítás időpontját, kedden délután Péter telerakta Zsolti piros Skodáját a Független 1 ezerkétszáz példányával, bedobozolva, pokrócokkal letakarva, és elindult Pest felé. Lassan hajtott, nehogy összeütközésbe kerüljön az út mentén leselkedő rendőrökkel, meg azért is, mert az autó bizony csúnya hangokat hallatott, tízévesnél is öregebben már elég rosszul bírta a megterhelést. – Hogy a fenébe tud Zsolti ezzel a tragaccsal dolgozni! – méltatlankodott Péter, és igen drukkolt, nehogy lerobbanjon, mert akkor aztán fuccs a Függetlennek.

De szerencsésen beért a város határában lévő parkolóba, ahol otthagyta a Skodát és beült egy moziba. A film valami távoli bolygón játszódott, ahol Farah Fawcett tündökölt és tiporta a robotok szívét egy elhagyatott űrbázison, mind a negyvenkét fogával. Péter nemigen tudta követni a történetet, alig várta már a film végét, hogy mehessen vissza az üres autóért, amit a megbeszélés szerint közben a szállítóknak ki kellett üríteniük. Ám amikor visszaért a kocsihoz, legnagyobb megdöbbenésére az autót sértetlenül találta, benne mind az ezerkétszáz példány Függetlennel, nem jött érte senki! Magyarország első, nyomdai úton sokszorosított ellenzéki, szamizdat lapja nem kell a kutyának sem! Péter magába roskadtan ült be a volán mögé, most aztán mi a szentség legyen? Lassan elindult hazafelé, a meglehetősen kilátástalan sötétségbe.

Két napba tellett, amíg Éván és Bélán keresztül tisztázni tudták a történetet, illetve a nemtörténetet, új időpont, új szállítás, ezúttal sikeres, de Péter követelte, hogy változtassanak a módszeren, legyen egy szállító, akivel személyesen találkozik, és személyesen meggyőződhet róla, hogy a Független jó kezekbe kerül. Nem azért güriznek több hónapig, hogy aztán ebek harmincadjára kerüljön a lap – szentségelt Bélának, aki megértően bólogatott. Így lett

azután Elemér, akivel a következő két évben rendszeresen találkoztak a szentendrei Görög Kancsóban, amíg Elemér le nem bukott.

Péter izgatottan várta, mikor tűnik föl Matyi szemináriumán a Független első száma. Egy hónapba is beletelt, mire sikerült szétszítani a példányokat, s december elején Aladár izgatottan lobogtatott végre öt példány Függetlent és ellentmondást nem tűró módon megvetette velük – mondván, hogy ezzel támogatják az ellenzéket. Péter morgott valamit, hogy neki nem az ellenzéket, hanem a családját kell támogatnia, de aztán kényszeredetten megvásárolta a lapot, nehogy gyanúba keveredjen. Mert persze a fiúknak meg Matyinak esze ágában sem volt elárulni, hogy ő nyomtatja a Függetlent.

Nagy jóérzések kerítették hatalmába, miközben a többiek mohón falták az újság cikkeit. Érdeemes hát kínlódni – gondolta –, van látszatja a dolognak. Hazafelé vett egy üveg olcsó pezsgőt és megitták Évával meg Annával a Független 1 sikeres megjelenése alkalmából. De egy hét múlva Lengyelországban katonai puccsal leverték a lengyel ellenzék mozgolódását és a Szolidaritás mozgalmat, december 13-án Jaruzelski tábornok került hatalomra, a szocializmus legvidámabb barakkja is elkomorult, Péter aggódva latolgatta Évával, most aztán mire számíthatnak?

